

Valtuustoaloite / Talousarvioaloite: Varhaiskasvatuksen tilaongelmat

Kaupunginhallitus 18.11.2024 § 295

Kaupunginvaltuuston kokouksessa 55 § / 11.11.2024 annettiin seuraavan sisältöinen valtuustoaloite:

” Parkanon Kaupunginvaltuustolle

Talousarvioaloite

Varhaiskasvatuksen tilaongelman helpottamiseksi vuoden 2025 talousarvioon kirjataan:

1. Perhepäivähoitajille maksettava erillislisä on tällä hetkellä 150 €/kk. 1.1.2025 alkaen erillislisä on 350 e/kk. Lisäksi perhepäivähoitajalle maksetaan kulukorvausta oman kodin käytöstä nykyisen ateriakorvauksen lisäksi 5 €/lapsi/päivä.
2. Kotihoidon kuntalisä on 1.1.2025 alkaen on 300 € / kk. Kotihoidontuen kuntalisää ei makseta samanaikaisesti vanhempainpäivärahojen kanssa. Kuntalisä maksetaan jokaisesta varsinaisen kotihoidon tukeen oikeutetusta lapsesta.

Panostetaan perhepäivähoitoon. Korotetaan väliaikaisesti palkanlisää ja parannetaan työn kiinnostavuutta. Lisäksi aletaan maksamaan korvausta oman kodin käytöstä, mikä on lain mukaan sallittua. Lisäksi tutkitaan mahdollisuutta käyttää ryhmäperhepäivähoitotiloina esim. Kosken talo, seurakuntatalo ja Huhdanrinne.

Varhaiskasvatuslaki:

29§ Kelpoisuusvaatimuksena perhepäivähoitajan tehtäviin on tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu alalle soveltuva koulutus.

33§ Jos varhaiskasvatuksessa toimivan 26-32 §:ssä säädetyn henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuoden ajaksi kerrallaan henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset ja tehtävän edellyttämä taito tehtävän hoitamiseen.

10§ Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Kotihoidon kuntalisää käsiteltiin aiemmin valtuustoaloitteen muodossa. Sivistyslautakunta totesi lausunnossaan kuntalisän olevan kunnalle suunnilleen kustannusneutraali, mutta OECD:n tutkimusten mukaan lapsi pärjää elämässään paremmin, jos hänet saadaan nuorempana varhaiskasvatuksen piiriin, eikä aloite edennyt. Kokemusperäisesti tiedämme, että merkittävä osa äideistä haluisi olla pikkulapsivaiheen elämästään kotiäitinä.

Parkanossa 11.11.2024”

Liitteenä

Valtuustoaloite / Talousarvioaloite: Varhaiskasvatuksen tilaongelmat

Valmistelija kaupunginsihteeri Anne Ranta

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Aki Viitasaari
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus lähettää valtuustoaloitteen teknisen toimen ja sivistystoimen toimialojen valmisteltavaksi.
Käsittely	
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti.

Sivistyslautakunta 18.02.2025 § 19
1239/00.01.03.01.01/2024

Kaupunginhallitus on lähettänyt sivistystoimelle ja tekniselle toimelle valmisteltavaksi valtuustoaloitteen talousarvioaloite: varhaiskasvatuksen tilaongelmat.

1. Parkanon kaupungilla on ollut syksyllä 2023 kuusi kunnallista perhepäivähoitajaa. Määrää voidaan pitää kohtuullisena kunnan kokoon nähden. Esimerkiksi Ikaalisissa on neljä, Kankaanpäässä 14, Tampereella 12 ja Pomarkussa 3 kunnallista perhepäivähoitajaa. Varhaiskasvatuspaikkojen lukumäärään nähden kaupungilla ei ole tarvetta lisätä perhepäivähoitopaikkoja, sillä varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset mahtuvat tällä hetkellä käytössä oleviin varhaiskasvatustiloihin ja -paikkoihin päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.

Syksyllä 2023 kaupungilla on ollut avoinna yksi uusi perhepäivähoitajan paikka. Tällöin paikkaa ei saatu täytettyä pätevien ja sopivien hakijoiden puuttuessa. Henkilöstöjaosto 12.9.2023 § 36 on päättänyt, että perhepäivähoitajille maksetaan määräaikaista 150 euron erillislisää 1.11.2023-31.12.2024. Kyseessä oli määräaikainen kokeilu, jonka tavoitteena oli lisätä perhepäivähoitajan työn houkuttelevuutta ja saada siten rekrytoitua uusia perhepäivähoitajia Parkanon kaupungin palvelukseen. Samoihin aikoihin avoinna ollut perhepäivähoitajan paikka laitettiin uudelleen hakuun. Tällä kertaa hakijoissa oli yksi pätevä hakija, joka perui haastatteluun tulonsa. Tehtävään valittiin määräaikaisesti epäpätevä henkilö, joka pätevöityi määräajan kuluessa, ja vakinaistettiin tehtävään. Perhepäivähoitajia oli tässä vaiheessa seitsemän.

Perhepäivähoitajien saatavuus on ollut jo pitkään heikkoa. Työtä ei koeta houkuttelevana ja lastenhoidon tehtävistä kiinnostuneet työllistyvät mieluummin varhaiskasvatukseen. Kaupunginhallitus päätti 2.12.2024 vakinaistaa yhden määräaikaisena olleen perhepäivähoitajan toimen, ja myönsi täyttöluvan yhteen uuteen vakinaiseen perhepäivähoitajan toimeen. Viimeksi mainittuun toimeen haki yhteensä kaksi henkilöä, joista molemmat olivat päteviä. Kaupunki on panostanut reilun vuoden aikana perhepäivähoidon lisäämiseen yhdellä toimen vakinaistamisella, ja kahdella uudella perhepäivähoitajan toimella. Parkanon kaupungissa on tällä hetkellä kahdeksan vakinaista perhepäivähoitajaa, joilla on hoidettavaan yhteensä 32 lasta.

Luottamushenkilöt ovat tuoneet toistuvasti esiin tarpeen korottaa perhepäivähoitajien palkkoja työn houkuttelevuuden lisäämiseksi. Henkilöstöjaosto päätti 25.11.2024 jatkaa 150€ erillislisän maksamista

vuoden 2025 ajan. Erillislisän vaikutuksia perhepäivähoitajan työn houkuttelevuuteen ei voida tässä vaiheessa pätevästi arvioida. Perhepäivähoitajan työ vaatii sen tekijältä erityistä sitoutumista ja motivaatiota työhön, koska hoitopaikkana toimii työntekijän oma koti. Hoitomuoto vaikuttaa tämän vuoksi työtä tekevän hoitajan muuhun elämään ja mahdolliseen perheeseen enemmän kuin siinä tapauksessa, että henkilö kävisi päiväkodissa työssä. Palkka on vain yksi työmotivaatioon vaikuttava tekijä.

Erillislisän maksamisen aikaan Parkanossa perhepäivähoitajien palkat ovat olleet jopa korkeammat kuin lastenhoitajien palkat. Ilman erillislisääkin perhepäivähoitajien palkat Parkanossa ovat korkeammat kuin hinnoittelutunnuksen alaraja, eli tehtävän ns. minimipalkka. Mikäli lisän maksamista jatketaan, muodostaa se kaupungin palkkausjärjestelmään merkittävän epäsuhdan perhepäivähoitajien ja lastenhoitajien välille. Lisän jatkaminen tai peräti vakinaistaminen voisi aiheuttaa vastaavaa palkankorotuspainetta lastenhoitajien palkkoihin.

350€/kk erillislisän maksaminen kahdeksalle perhepäivähoitajalle kasvattaisi kaupungin palkkamenoja työnantajakuuluineen vähintään 40 320€ vuodessa. Yhden perhepäivähoitajan palkkamenot kaupungille vuonna 2025 ovat keskimääräisesti 33 225€ vuodessa.

Kaupungin taloudellinen tilanne on huono. TVA-järjestelmää korkeampien palkkojen maksaminen aiheuttaa kaupungille tarpeettomia lisäkustannuksia tilanteessa, jossa kaikkia muita menoja tarkastellaan hyvinkin kriittisesti. Lisän jatkaminen huonossa taloustilanteessa antaa muille henkilöstöryhmille viestin, että työnantaja ei suhtaudu kaikkiin henkilöstöryhmiin tasapuolisesti.

Kunnallisen perhepäivähoidon kustannuskorvaus

Omassa kodissaan työskentelevälle kunnalliselle perhepäivähoitajalle korvataan lapsen hoidosta aiheutuneet välittömät kustannukset kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen KVTES (2022–2025) perhepäivähoitajia koskevan liitteen 12 13 §:n (Perhepäivähoidon kustannuskorvaus) mukaan vähintään Suomen Kuntaliiton kulloinkin voimassa olevan perhepäivähoidon kustannuskorvauksia koskevan suosituksen mukaisesti. Parkanon kaupunki korvaa kyseiset kustannukset Suomen Kuntaliiton suosituksen mukaisesti. Omassa kodissaan työskentelevälle kunnalliselle perhepäivähoitajalle hyväksytään tulon hankkimisesta aiheutuneina menoina vähennykseksi työnantajan maksamat kustannusten korvaukset maksetun määräisenä ilman eri selvitystä. Kustannusten korvauksen ulkopuolelle jäävät tulonhankkimiskulut perhepäivähoitaja voi vähentää verotuksessa erillisen selvityksen perusteella. Jos kunta on kuitenkin korvannut perhepäivähoitajalle jonkin tulonhankkimiskulun normaalin kustannusten korvauksen lisäksi, tällaisesta kulusta ei myönnetä vähennystä.

Kuntaliiton suositukset kustannuskorvauksista

	Alle kouluikäinen	koululainen
aamiainen tai välipala tai iltapala, €	0,92	1,19
lounas tai päivällinen, €	2,17	2,82
muu kustannus, €/päivä	2,13	2,13

Kustannuskorvaussuosituksen muita kustannuksia koskeva osuus sisältää korvauksen muista kuin ravintoaineista aiheutuvista tavanomaisista menoista kuten huoneiston käytöstä, sähköstä, vedestä, lämmöstä, askartelutarvikkeista ja leikkivälineistä, lapsen hoitoon liittyvistä puheluista yms. menoista.

Jos muuta kustannusta nostetaan nyt korvattavasta 2,13 eurosta 5 euroon, korvauksen määrä nousee 2,87€ päivä. Perhepäivähoidossa on 32 lasta, ja heille tulee hoitopäiviä n. 200 päivää vuodessa. Kustannuskorvauksen korotus lisäisi kaupungin menoja 18 368 euroa vuodessa. Korvauksen korotuksen vaikutusta perhepäivähoitajan työhön hakeutumiseen on tässä vaiheessa mahdotonta arvioida.

Ryhmäperhepäiväkodit

Nykyinen varhaiskasvatustilanne ei tunnista käsitettä ryhmäperhepäivähoito. Lain mukaan perhepäiväkodissa voidaan samanaikaisesti järjestää varhaiskasvatusta enintään neljälle lapselle mukaan luettuina perhepäivähoitajan omat lapset, jotka eivät vielä ole perusopetuksessa. Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, perhepäiväkodissa kaksi hoitajaa voi samanaikaisesti järjestää varhaiskasvatusta enintään kahdeksalle lapselle.

Erityisistä syistä ja huomioon ottaen paikalliset olosuhteet kolme hoitajaa voi järjestää varhaiskasvatusta samanaikaisesti enintään kahdelletoista lapselle. Kun perhepäiväkodissa järjestetään varhaiskasvatusta samanaikaisesti useammalle lapselle kuin 2 momentissa säädetään, tulee yhdellä perhepäivähoitajalla olla vähintään varhaiskasvatustilain 28 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus (lastenhoitaja).

Parkanon kaupungilla järjestetään perhepäivähoitoa myös siten, että kaksi hoitajaa työskentelee toisen hoitajan kotona, jolloin hoidossa voi olla yhtä aikaa kahdeksan lasta. Lain mukaan kolmen hoitajan on mahdollista pätevyysedot, erityiset syyt ja paikalliset otot huomioon ottaen järjestää varhaiskasvatusta enintään kahdelletoista lapselle. Mitoitus- ja pätevyysvaatimukset ovat tässä tapauksessa samat kuin päiväkodin alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Jos tällaisen hoitomuodon järjestämiseen päädyttäisiin, tulisi kustannuksissa ottaa huomioon henkilöstön palkkakulujen lisäksi myös tilan vuokratulot ja mahdollisesti ruokakulut.

2. Kotihoidon tuki kokonaisuudessaan on kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaan Kelan toimesta. Perheen oikeus kotihoidon tukeen alkaa vanhempainrahakauden jälkeen. Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Lasta voi hoitaa kotona lapsen vanhempi, vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso tai lapsesta huolehtiva muu henkilö tai palkattu hoitaja. Kotihoidontuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä. Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 377,68 €/kk, muista alle 3-vuotiaista 113,07 €/kk sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 72,66 €/kk/lapsi. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta, ja enimmillään se voi olla 202,12 €/kk. Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Kotihoidontuen kuntalisä on kunnan päättämä ylimääräinen maksu lapsen hoitamisesta kotona, kuntalisän määrä ja myöntämisedellytykset ovat

kuntakohtaisia. Parkanon kaupungin sivistyslautakunta käsitteli kotihoidontuen kuntalisän, ns. Parkano-lisän, käyttöön ottamisesta tulleen valtuustoaloitteen 21.11.2023 §75. Kyseisessä aloitteessa esitettiin 250€ kotihoidontuen kuntalisän maksamista lapsista, jotka hoidetaan kotona. Aloitteeseen vastauksena tulleen selvityksen mukaan Parkano-lisä kustantaisi 150 000€ lisää vuodessa, vaikka yksikään lapsi ei siirtyisi varhaiskasvatuksesta kotihoitoon, koska kuntalisää pitäisi maksaa perheille, joiden lapset hoidetaan jo kotona. Sivistyslautakunta ei todennut vastauksessaan, että aloitteen mukainen lisä olisi kustannusneutraali.

Nyt käsiteltävänä olevassa aloitteessa ehdotetaan 300€ kotihoidontuen kuntalisän maksamisen aloittamista. Kotihoidon tuen toteutuneet kustannukset kaupungille olivat vuonna 2022 246 115€, vuonna 2023 264 323€, ja vuodelle 204 niiden arvioidaan olevan n. 225 000€.

Kotihoidontuen piirissä on ollut n. 50 lasta. Vuonna 2024 kustannukset olivat n 375€/lapsi/kk. 300€ kuntalisällä kotihoidon kustannukset olisivat 675€/lapsi/kuukausi. 300€ lisällä kustannukset nousisivat 180 000€, vaikka yksikään uusi lapsi ei siirtyisi varhaiskasvatuksesta kotihoitoon. Yhden kokonaisen ryhmän siirtyminen varhaiskasvatuksesta kotihoitoon (eli 12 lasta) lisäisi kotihoidon tuen kustannuksia 97200€ vuodessa. Kokonaisuudessaan kotihoidon tuen kulut kasvaisivat n. 277 200€ vuosi.

Yhden ryhmän lopettaminen varhaiskasvatuksesta pienentäisi menoja n.135 000€ Säästöpotentiaali on suurempi alle 3-vuotiaiden ryhmiä vähentämällä, kuin yli 3-vuotiaiden. Tämä johtuu siitä, että isompien ryhmässä on 21 lasta, ja pienempien 12 lasta. Tämä vaikuttaa merkittävästi maksettavan kotihoidon tuen määrään, mutta ei vaikuta vastaavasti ryhmän kuluihin, koska ryhmässä on aina kolme työntekijää. Jotta muutos toisi nettosäästöä, erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmien lukumäärä pitäisi laskea merkittävästi.

Esitetyt laskelmat ovat arvioita. Lopulliseen tulokseen vaikuttaa mm. huoltajien tosiasiallinen käyttäytyminen mahdollisen kotihoidon tuen kuntalisän käyttöönotossa, yhteiskunnallinen tilanne, inflaatio, perheiden työ, opiskelu ja taloustilanteet muutokset. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lapsia tulisi jäädä kotihoidon tuen piiriin samasta päiväkodista sekä samasta ryhmästä, jotta selkeitä henkilöstökulujen, ateriapalvelujen ja muiden menojen kustannussäästöjä pystytään konkretisoimaan. Yksittäisten lasten poisjäänti varhaiskasvatuksesta ei mahdollista kustannussäästöjen syntymistä.

Kuntaliiton selvitys kotihoidontuen kuntalisästä

Kuntaliitto on tehnyt selvitykset kotihoidontuen kuntalisästä vuonna 2022 ja 2024. Kuntaliiton tuoreen selvityksen (2024) mukaan kotihoidontuen kuntalisän suoraa vaikutusta varhaiskasvatukseen osallistuvien lapsien määrään on vaikea arvioida. Niistä kunnista, joissa kyselyn perusteella kuntalisää maksettiin lähes puolet arvioi (48,5 %) arvioi, että kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Kysymykseen vastanneista kunnista 13 % ei osannut sanoa, onko kuntalisä vaikuttava varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään millään tavalla. Kuntalisän käyttöönoton vaikutusta varhaiskasvatuksen tilatarpeeseen ei voi ennakolta arvioida, ja sen maksamisen vaikutuksen ei arvella vähentävän varhaiskasvatuspaikkojen tarvetta mitenkään merkittävästi.

Kuntaliiton selvityksen mukaan pelkän kotihoidon tuen ja lisäksi maksettavan kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on melko hankalaa. Monet kunnat järjestävät myös avoimia

varhaiskasvatuspalveluja joihin osallistuminen ei poista oikeutta saada kotihoidon tukea. Tällaisia toimintamuotoja ovat esimerkiksi leikkikerhotoiminta, ohjattu ulkokerhotoiminta, leikkipuistotoiminta ja avoimet päiväkodit. Palveluja on tarjolla myös yksityisesti tai kolmannen sektorin toimesta, kuten seurakunnan kerhotoiminta. Lisäksi edellisen kyselyn jälkeen varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tuloarvoja on korotettu merkittävästi. Isolta osalta perheitä ei enää voi periä asiakasmaksuja tulojen perusteella ja sillä voi myös olla vaikutusta kotihoidontuen käyttäjiin ja kuntalisän saajiin. Varhaiskasvatus on monille perheille jo nyt maksutonta.

Kuntaliiton mukaan on syytä pohtia: onko kuntalisän maksamisella todellisia vaikutuksia esimerkiksi varhaiskasvatuksen kysyntään ja tarpeeseen, onko kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista pyrkiä pitämään vähintään toinen vanhemmista kotona eikä työmarkkinoilla. (tyypillisesti kotona oleva vanhempi on edelleen äiti), millaisiin perheisiin kuntalisän maksaminen erityisesti vaikuttaa. Asiaan liittyen on jo saatavilla tutkimusta muun muassa Childcare-tutkimushankkeen ja Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamista tutkimuksista.

Kelan ja Åbo akademien tutkimus

Kelan ja Åbo Akademien 15.1.2025 julkaisema tutkimus käsittelee kotihoidon tuen vaikutusta äitien palkkakehitykseen. Tutkimuksen mukaan kotihoidon tukijakson pituudella on merkittävä vaikutus äitien ansiotuloihin lasten saamisen jälkeen. Kotihoidon tukea käyttävät äidit jäävät pysyvästi palkkakehityksessä jälkeen. Kotihoidon tuen kuntalisä kannustaa pidempään tukijaksoihin ja heikentää siten äitien palkkakehitystä. Työpaikan muita äitejä pidempään kotihoidon tukea käyttäneillä työllisillä äideillä on huomattavasti matalammat kuukausiansiot kuin työpaikalla keskimäärin. Pitkään kotihoidon tukea käyttäneet äidit saavat vielä kymmenen vuotta ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen yli 20 prosenttia pienempää kuukausipalkkaa kuin miehet. Tutkimustulosten perusteella kannustimet pitkiin kotihoidon tukijaksoihin heikentävät sukupuolten välistä tasa-arvoa työmarkkinoilla. Pitkien kotihoidon tuen jaksojen lyhentäminen olisi tutkijoiden mukaan hyväksi sekä lapsille että äideille.

Aloitteessa esitetyillä toimilla voi olla vähäisiä vaikutuksia lapsen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa, ja kyseiset toimet saattaisivat vähentää varhaiskasvatukseen osallistumista päiväkodeissa. Vaikutusten arvioidaan jäävän niin pieniksi, ettei niillä olisi merkittävää vaikutusta tulevaisuuden varhaiskasvatusryhmien määrään ja näiden ryhmien tilatarpeeseen. Kaupungin menoja toimet selkeästi lisäävät, varsinkin kun samaan aikaan joudutaan joka tapauksessa rakentamaan tai vuokraamaan uutta tilaa varhaiskasvatukseen.

Valmistelija: Ville Paldanius, p. 044 7865 501

Esittelijä

Sivistysjohtaja Ville Paldanius

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta antaa ylläolevan vastauksen aloitteeseen ja toteaa, ettei aloitetta kannata toteuttaa. Sivistyslautakunta toteaa aloitteen osaltaan loppuun käsitellyksi ja lähettää aloitteen kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle tiedoksi ja todettavaksi loppuun käsitellyksi.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti.